

Jak si spořit na důchod

Zorientujte se v důchodové reformě

Petr Syrový

Jaký můžete očekávat důchod od státu?

Co můžete dělat pro to, aby situace byla lepší?

Jak správně investovat na důchod?

Jak nám k tomu pomůže stát?

Jak využít II. a III. důchodový pilíř?



Jak si spořit na důchod

Zorientujte se v důchodové reformě

Petr Syrový



GRADA Publishing

Upozornění pro čtenáře a uživatele této knihy

Všechna práva vyhrazena. Žádná část této tištěné či elektronické knihy nesmí být reprodukována ani šířena v papírové, elektronické či jiné podobě bez předchozího písemného souhlasu nakladatele. Neoprávněné užití této knihy bude **trestně stíháno**.



Edice Finance pro každého

Mgr. Petr Syrový

Jak si spořit na důchod

Zorientujte se v důchodové reformě

TIRÁŽ TIŠTĚNÉ PUBLIKACE:

Vydala GRADA Publishing, a.s.
U Průhonu 22, Praha 7, jako svou 4943. publikaci

Realizace obálky Jan Dvořák
Sazba Antonín Plicka
Odpovědná redaktorka Ing. Michaela Průšová
Počet stran 160
První vydání, Praha 2012
Vytiskla Tiskárna PROTISK, s.r.o., České Budějovice

© GRADA Publishing, a.s., 2012

ISBN 978-80-247-4479-7

ELEKTRONICKÉ PUBLIKACE:

ISBN 978-80-247-8265-2 (ve formátu PDF)
ISBN 978-80-247-8266-9 (ve formátu EPUB)
ISBN 978-80-247-8267-6 (ve formátu MOBI)

GRADA Publishing: tel.: 234 264 401, fax 234 264 400, www.grada.cz

Obsah

Předmluva	9
1. Rychlý návod na dvou stranách	11
2. Kolik peněz budeme potřebovat v důchodu	15
2.1 Porovnání příjmů a důchodu	15
2.1.1 Jak vysoký důchod můžeme očekávat podle dnešních podmínek	15
2.1.2 Výše důchodů neustále klesá	17
2.1.3 Stárnutí populace	19
2.1.4 Prodlužování věku odchodu do důchodu	20
2.2 Kolik peněz budeme v důchodu chtít?	20
2.3 Jaké máme mít před důchodem úspory?	22
2.3.1 Podobné jako důchod z penzijních fondů	22
2.3.2 Renta z pronájmu	23
2.3.3 Peníze si prostě rozpočítáme	23
2.4 Chceme čekat až na důchod?	23
2.4.1 Kdy budeme chtít přestat pracovat?	23
2.4.2 Kolik na to budeme potřebovat peněz?	25
2.5 Kolik budete potřebovat peněz na důchod	26
2.6 Co pro spokojený důchod musíme udělat?	28
2.6.1 Kolik už máme naspořeno	28
2.6.2 Kolik musíme pravidelně investovat	30
2.6.3 Co když naše možnosti neodpovídají našim přáním	33
2.6.4 Pravidlo 10 % z příjmů	34
3. Budete rentiéři, proto vás zajímá, jak rentiéři investují	35
3.1 Co chtějí rentiéři	35
3.1.1 Riziko inflace a růstu životních nákladů	36
3.1.2 Riziko dlouhověkosti	36
3.1.3 Riziko poklesu trhů	38
3.2 Příklad rentiéra	38
3.2.1 Na jak dlouho investujeme	39
3.2.2 Jak vypadá portfolio	40
3.2.3 Jaká portfolia používají významní rentiéři	43
3.3 Jak by renta fungovala v minulosti	44
3.3.1 Jak bychom dopadli v posledních třiceti letech?	44
3.3.2 Renta v posledních 10 letech	46
3.3.3 Kolik potřebujeme, aby nám prostředky určité stačily 30 let	47
4. Než budeme rentiéři, budeme investovat	49
4.1 Představení různých typů investic	49
4.1.1 Výnos a riziko	50

4.1.2	Peněžní trh, krátkodobé dluhopisy	51
4.1.3	Dluhopisové investice	53
4.1.4	Akciové investice	56
4.1.5	Nemovitosti na pronájem	57
4.2	Jaká rizika jsou s investicemi spojena	58
4.2.1	Jak chápat tržní riziko	58
4.2.2	Inflace je také riziko	61
4.2.3	Riziko vysokých nákladů	63
4.3	Jaké investice jsou nejbezpečnější	65
4.3.1	Diverzifikace – cesta ke snížení rizika	66
4.3.2	Bezpečné portfolio na pět let	68
4.3.3	Bezpečná alokace pro tříleté investice	70
4.3.4	Bezpečná alokace pro dvacetileté portfolio	71
4.3.5	Rizika dvacetiletých investic	72
4.4	Strategie vedoucí k větší jistotě	74
4.4.1	Správná strategie nespolehá jen na jednu kartu	74
4.4.2	Pravidelné investice	76
4.4.3	Portfolio musíme zkonzervativňovat	77
4.4.4	Příklady pravidelné investice	78
4.5	Kdo má před sebou důchod, měl by rozumět investicím	79
5.	Důchod z I. pilíře (průběžný systém)	81
5.1	Jak tento pilíř funguje	81
5.2	Jak se vypočítá penze v I. pilíři	82
5.2.1	Princip solidarity	82
5.2.2	Důchod podle doby pojištění	84
5.2.3	Jak se změní důchod účasti ve druhém pilíři?	84
5.2.4	Výše penze v prvním a druhém pilíři	85
5.3	Jaká je nejistota příjmu v důchodu	86
5.3.1	I první pilíř je nejistý	86
5.3.2	Demografická rizika	87
5.3.3	I penze z průběžného pilíře mohou klesat	88
6.	Důchod z II. pilíře (důchodové spoření)	91
6.1	Princip II. pilíře	91
6.2	Co musíme udělat pro vstup do II. pilíře	91
6.2.1	Kdo může vstoupit	91
6.2.2	Kolik se bude platit do II. pilíře	92
6.3	Investice v rámci II. pilíře	94
6.3.1	Co to je fond, komu prostředky patří?	94
6.3.2	Jaké jsou možnosti investice	95
6.3.3	Jsou náklady důchodových fondů vysoké?	96
6.3.4	Poplatky neznamenají celkové náklady	99
6.3.5	Očekávané výnosy investic	99
6.3.6	Rizika investice	103

6.3.7	Jak najít vhodnou investiční strategii?	104
6.3.8	Možnosti přestupů a změn	105
6.4	Důchody v rámci II. pilíře	105
6.4.1	Peníze dostaneme až v důchodu	105
6.4.2	Penzi vyplácí pojišťovna	106
6.4.3	Budu si moci důchod zvolit?	106
6.4.4	Co když se důchodu nedožiji?	108
6.5	Rizika II. pilíře	109
6.5.1	Riziko tržní	110
6.5.2	Rizika demografická	110
6.5.3	Politická rizika	111
6.6	II. pilíř z hlediska výnosů – kde bude vyšší penze?	112
6.6.1	Co s čím správně porovnávat	112
6.6.2	Koho čeká v rámci II. pilíře vyšší důchod?	114
6.6.3	Porovnání je hodně nejisté	115
6.7	II. pilíř z hlediska jistoty penze	116
6.7.1	Rizika obou pilířů	116
6.7.2	Jaké je složení důchodu	116
6.7.3	Vhodnost diverzifikace	118
6.8	Jaká omezení přináší II. pilíř	119
6.8.1	Majetek ve fondech je nelikvidní	119
6.8.2	Jak se se špatnou likviditou vypořádat	120
6.8.3	Zavazujeme se přispívat i ze svého	121
6.8.4	Jaká práva získáváme navíc	121
7.	Důchod z III. pilíře (penzijní spoření)	123
7.1	O čem je penzijní spoření	123
7.2	Jak se systém liší od penzijního připojištění	124
7.2.1	Oddělení majetku akcionářů a účastníků	124
7.2.2	Oddělení majetku znamená vyšší bezpečí	124
7.2.3	Oddělení majetku znamená průhlednější náklady	125
7.2.4	Nákladovost fondů	125
7.2.5	Různé investiční strategie	126
7.2.6	Garance zisku	126
7.2.7	Výsluhová penze	127
7.2.8	Státní příspěvky	128
7.3	Co se stane s penzijním připojištěním	128
7.4	Jaké budou strategie	129
7.5	Jakou používat strategii	130
7.6	Očekávaná výnosnost fondů	131
7.7	Kdy se dostaneme k penězům	132
7.7.1	Dávky penzijního spoření	132
7.7.2	Jakou variantu dávky si vybrat	133
7.7.3	K penězům se dostaneme i dříve	134

7.8	Jakou část důchodu pokryje penzijní spoření?	135
7.9	Předdůchody	135
7.9.1	Co předdůchody nabízejí	135
7.9.2	Kolik musíme mít naspořeno	136
7.9.3	Z čeho se prostředky vyplácí	136
7.10	Hlavní rozdíly II. a III. pilíře	138
8.	Další investice na důchod	139
8.1	Vlastní bydlení jako investice	139
8.1.1	Vlastní bydlení místo nájmu	140
8.1.2	Úsporné vlastní bydlení	141
8.2	Investice na kapitálovém trhu, ale bez fondů	142
8.2.1	Přímý nákup akcií a dluhopisů	143
8.2.2	ETF	144
8.3	Investice mimo kapitálový trh	144
8.3.1	Nemovitosti na pronájem	145
8.3.2	Vlastní podnikání	146
8.3.3	Investice do zlata	147
9.	Jistota správné volby	151

Předmluva

Kniha řeší aktuální problematiku důchodové reformy. Nahlíží na ni z pohledu účastníka. Vyplatí se mi využívat II. pilíř důchodové reformy? Mám si ještě navíc něco dobrovolně spořit? Kolik by to mělo být, aby to mělo smysl? Kam bych měl spořit?

Kniha není pouhým popisem systému penzijního a důchodového spoření, ale obsahuje konkrétní návody, které účastníkům pomohou rozhodnout se, zda se mají účastnit II. pilíře, nebo raději ne.

Abychom mohli odpovědět na tyto otázky, je třeba maličko nakouknout do zákulisí investic a seznámit se s nimi. Ať víme, co od nich můžeme očekávat a jak nám mohou pomoci. Čím více je budeme znát, tím méně nás překvapí.

Při psaní knihy vycházím z letité praxe v oblasti poradenství. Pokusím se do knihy dostat všechny základní rady, které dávám klientům, nebo které předávám finančním poradcům na školeních. Pokud jste finančním poradcem, najdete zde přesně to, co budete při své práci potřebovat. Pokud se chcete o své finance postarat sami, dostanete stejné informace, které dávám svým klientům v rámci finančního poradenství.

Knížka určitě nebude vyčerpávajícím zpracováním tématu. Spoření na důchod je v mnoha ohledech nové. Proto je těžké se trefit do otázek, které opravdu budou budoucí účastníky trápit. Možná se netrefím ve sto procentech případů, ale pokusím se zodpovědět všechny otázky, které by mohly budoucí účastníky důchodového spoření zajímat. V knize se seznámíme i s oblastí investic. Všechny výnosy, se kterými pracujeme, jsou výnosy odhadované. Nikoli zaručené. Budoucnost samozřejmě neznáme, proto nemůžeme vědět, kolik peněz bude naspořeno ve fondu za třicet let. Snažím se ale dát co nejodpovědnější odhad.

Sama problematika má dost neznámých. Proto v knize můžeme některé neznámé pouze odhadovat, předpokládat... (Třeba nákladovost fondů zatím můžeme pouze odhadovat, jakmile fondy vzniknou a předvedou se, budeme jejich nákladovost znát.)

Možná se mi nepodařilo vše správně vysvětlit, možná budete mít doplňující otázky. Na vaše dotazy vám rád odpovím na e-mailu syrovypetr@seznam.cz.

1. Rychlý návod na dvou stranách

Jak velký bude váš důchod, až na něj budete mít nárok? Bude vám tato částka stačit?

Samozřejmě nevíme, jak velký bude váš důchod, až do něj budete odcházet. Můžeme se ale podívat, jak velký by byl důchod, kdybyste do něj šli hned teď. Výši důchodu si můžete spočítat na internetových kalkulačkách¹. Nebo se inspirujme průměrným starobním důchodem, který byl na začátku roku 2012 ve výši 10 740 Kč.

To je situace, která platí dnes. Jaká ale bude situace v době, kdy půjdeme do důchodu my? Budou v té době důchody (počítané v dnešních cenách) vyšší, nebo nižší? Ani na tuto otázku nemáme spolehlivou odpověď, ale spíše to vypadá na pokles důchodů.

Jestli nám budoucí státní důchod stačí a nepotřebujeme přemýšlet o vyšším, nemusíme číst dál. Pokud nám nestačí, můžeme s tím něco udělat. Něco udělat, znamená, připravit si na to svoje vlastní peníze. Můžeme si nějaké vlastní peníze naspořit. Nebo použít ty, které už dnes máme.

Pokud nemáte vlastní peníze, které byste chtěli použít na svůj důchod, ani si žádné nebudete chtít spořit, není tato kniha pro vás. Nedám vám žádný návod, jak si zlepšit důchod bez vlastních úspor.

Abyste si udělali hrubou představu, kolik prostředků budete potřebovat na zajištění vlastního důchodu, můžeme použít jednoduché poradenské pravidlo. 1 mil. Kč majetku nám pomůže k doživotní rentě ve výši 5 000 Kč měsíčně. Jestli tedy chcete mít svůj příjem v důchodu o 5 000 Kč vyšší než ten, co pro vás chystá státní systém, měli byste mít 1 mil. Kč. Pokud chcete mít příjem o 10 000 Kč lepší, počítejte s dvěma miliony.

Jak se k této částce dostat?

Pokud ji dnes nemáme, můžeme si ji vytvořit. Buď budeme dávat peníze stranou, nebo se pokusíme dnešní prostředky zhodnotit tak, abychom dosáhli výsledné sumy. Také můžeme kombinovat obojí – dávat peníze stranou a ještě je zhodnocovat.

¹ Například zde: <http://duchodovakalkulaeka.mpsv.cz/www/>

Jednou z možností, jak investovat a zhodnocovat peníze, jsou investice na kapitálových trzích. Na kapitálové trhy vstupujeme zpravidla pomocí fondů (s různým názvem). Můžeme tak investovat do akcií a dluhopisů.

Investice v rámci důchodové reformy jsou vlastně investice na kapitálové trhy prostřednictvím fondů. Kdo používá jiné investiční přístupy, může se nad investicí do fondů zamyslet. Třeba mu přijde zajímavá jako jakýsi doplněk vlastního investičního portfolia. Možná investujete do vlastní firmy nebo do nemovitostí. Investice do fondů vám může pomoci snížit riziko. Pokud pro vás investice do fondů v žádném případě nejsou schůdnou cestou, pak nemůžete produkty v rámci penzijní reformy využívat.

Fondy jsou standardně používanou cestou pro zhodnocování prostředků a to jak u nás, tak i v zahraničí. Nové fondy, které v rámci důchodové reformy vznikají, mají svá určitá specifika.

Pokud chcete vyšší důchod, než kolik vám za několik desítek let vyměří stát, zkuste využít II. pilíř – důchodové spoření.

Ten spočítá v tom, že část peněz, které dnes platíte státu, budete platit na svůj vlastní účet. Tyto peníze budete posílat do svého vlastního fondu. Tyto vyvedené peníze vám nezajistí vyšší důchod. Důchod pravděpodobně bude vyšší, ale všechny výpočty a prognózy jsou hodně ve hvězdách. Všechny parametry jsou silně nejisté. Nejisté parametry jsou jak v rámci II. pilíře, tak i v rámci I. (průběžného) pilíře. Nikdo neví, jaká bude výše státního důchodu za desítky let. Volba II. pilíře vám pomůže snížit riziko, že budete mít nízký příjem v důchodu. Nebudete se spoléhat pouze na jeden zdroj pro financování důchodu, budete se spoléhat na více zdrojů. Když důchod z jednoho zdroje poklesne, nebude to mít na vás tak velký dopad.

V rámci II. pilíře vlastně volíte, jestli část svých odvodů necháte státu v rámci průběžného pilíře, nebo jestli si z nich budete financovat svůj vlastní důchod.

Pokud zvolíte II. pilíř, budete muset dávat 2 % z vlastní hrubé mzdy. Tato 2 % ze mzdy vám pomohou budovat kapitál, který využijete na zvýšení svého důchodu. To je přesně to, co asi potřebujeme. (Jak jsme se ptali na počátku kapitoly).

Tyto prostředky vám pomohou k navýšení důchodu, ale nedostanete se k nim dřív.

Záleží na tom, o kolik si chcete zvýšit vlastní důchod. Možná, že spoření 2 % z hrubé mzdy navíc nebude stačit. V tom případě budete muset spořit ještě další peníze. Protože stát považuje spoření na důchod a zabezpečení ve stáří za důležité, dává k tomuto spoření státní příspěvek. Tento příspěvek dává do produktu s názvem „doplňkové penzijní spoření“ (bývalé penzijní připojištění) v rámci III. pilíře.

V rámci III. pilíře si můžete vybrat z nabídky fondů, které se liší očekávaným rizikem a kolísavostí hodnoty portfolia. Tyto fondy jsou velmi blízké otevřeným podílovým fondům, jak je známe dnes. Liší se od nich státním příspěvkem.

Nejvyšší státní příspěvek se poskytuje na vklad 1 000 Kč. Jen pro představu: když budete platit do fondů v rámci III. pilíře 1 000 Kč měsíčně, budete mít na penzi (v dnešních cenách) přes 400 000 Kč po 20 letech spoření, kolem 800 000 Kč po 30 letech a přes 1,3 mil. Kč po 40 letech spoření. To jen pro srovnání, když jsme na začátku kapitoly řešili, kolik potřebujete peněz na svůj spokojený důchod.

K těmto prostředkům se dostanete i dřív, než vám vznikne nárok na státní důchod. Dostanete se k nim standardně v 60 letech.

A pokud vám to ještě nestačí na spokojený důchod a potřebujete více peněz, nebo potřebujete peníze dříve, zapojte ještě další investice, ale už mimo rámec penzijní reformy.

2. Kolik peněz budeme potřebovat v důchodu

2.1 Porovnání příjmů a důchodu

2.1.1 Jak vysoký důchod můžeme očekávat podle dnešních podmínek

Každému jednou skončí produktivní věk a půjde do důchodu. Odchod do důchodu samozřejmě znamená pokles příjmů. Jak velký pokles příjmů nás čeká?

Výše důchodu samozřejmě závisí na našem příjmu v době, kdy pracujeme. Platí, že čím vyšší máme příjem, tím vyšší máme i důchod. Zároveň ale platí, že čím vyšší máme příjem, tím vyšší je pro nás pokles příjmu v případě odchodu do důchodu.

Příklad 1 – Důchod pana Průměrného

Pan Průměrný, který má průměrný příjem, má dnes přibližně 20 000 Kč měsíčně² čistého. Výše jeho starobního důchodu je 10 319 Kč. Jeho příjem tak klesá cca o 50 %. Jakmile pan Průměrný půjde do důchodu, bude mít od příštího měsíce poloviční příjem.

Příklad 2 – Důchod pana Bohatého

Pan Bohatý má hrubý příjem 40 000 Kč³. Tomu odpovídá čistý příjem 29 630 Kč a starobní důchod 13 839 Kč. Zde je pokles příjmu ještě výraznější. Pokles je o 53 %. Důchod je tedy méně než polovina předchozího příjmu.

Konkrétní výše důchodu v závislosti na příjmu, je vidět z tabulky i grafu.

² Průměrný příjem dle ČSÚ je 26 067 Kč. Čistý příjem počítáme pro samostatného bezdětného člověka.

³ Tomuto příjmu odpovídá přibližně 10 % nejlépe hodnocených zaměstnanců.

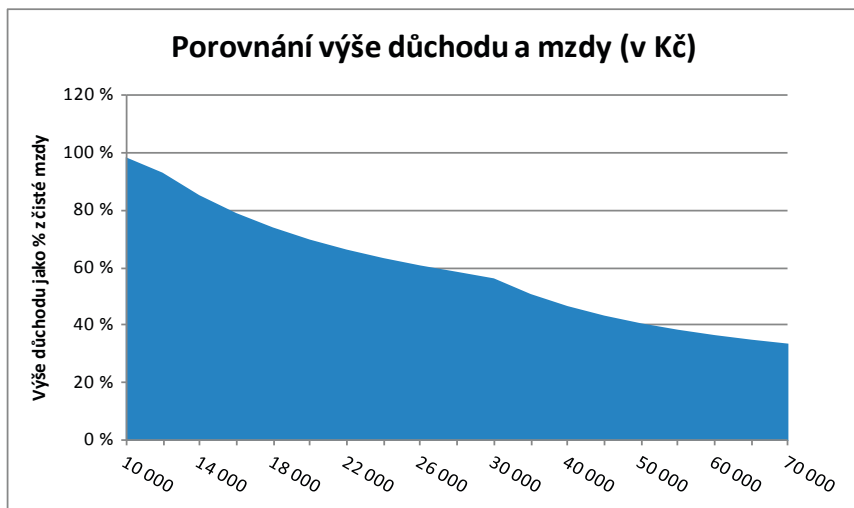
Zde si můžete najít odpověď na otázku, jestli je pro vás pokles příjmu v důchodu vlastně problémem. Jestli je pro vás propad příjmů výrazný, budete s tím muset něco dělat. Budete se muset sami o sebe postarat vlastním dodatečným spořením. Pokud vám bude příjem z důchodu stačit, není další spoření nezbytně nutné.

Tabulka 1 – porovnání výše důchodu a čisté mzdy⁴

Hrubá mzda	Čistá mzda	Výše důchodu	Poměr
10 000	8 900	8 745	98 %
12 000	10 335	9 602	93 %
14 000	11 710	9 965	85 %
16 000	13 085	10 327	79 %
18 000	14 460	10 690	74 %
20 000	15 850	11 053	70 %
22 000	17 225	11 415	66 %
24 000	18 600	11 778	63 %
26 000	19 975	12 140	61 %
28 000	21 350	12 503	59 %
30 000	22 740	12 803	56 %
35 000	26 185	13 321	51 %
40 000	29 630	13 839	47 %
45 000	33 075	14 357	43 %
50 000	36 520	14 875	41 %
55 000	39 965	15 393	39 %
60 000	43 410	15 911	37 %
65 000	46 855	16 429	35 %
70 000	50 300	16 947	34 %

Zdroj: vlastní výpočty

⁴ Výpočty jsou provedeny pro muže ve věku 40 let, který odchází do důchodu v 66 letech a 2 měsících. Čistá mzda odpovídá podmínkám pro rok 2011.



Graf 1 – Kolik procent ze mzdy činí důchod

Zdroj: vlastní výpočty

Tabulky i graf zobrazují aktuální výši důchodů, které se vyplácejí dnes. Pro ty, co mají do důchodu ještě daleko, jsou určitě přichystané různé neodhadnutelné změny. Algoritmus výpočtu i jeho jednotlivé parametry se neustále mění. Nicméně výše uvedené příklady nám mohou být dobrým vodítkem.

K řešení problému nemůžeme přistoupit stylem: „Je to ještě daleko, však ono se uvidí.“ Jestli totiž chceme s příjmem v důchodu něco udělat, musíme začít včas. Začít včas znamená, že nám stačí pro vyřešení problému udělat jen něco málo. Stačí málo spořit. Když budeme řešení stále odkládat, dostaneme se do neřešitelné situace. Až bude důchod za dveřmi a až se bude rýsovat v konkrétních obrysech, už bude pozdě na nějaké rozumné řešení. Nebudeme mít šanci potřebnou částku naspořit.

I přes to, že důchod je daleko a vše kolem něj je nejisté, je potřeba na něj myslet co nejdřív.

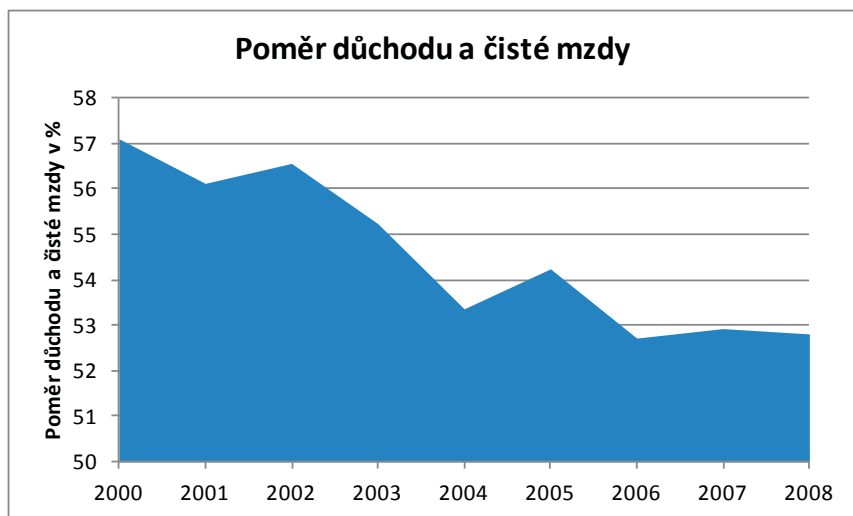
2.1.2 Výše důchodů neustále klesá

Ukázali jsme si výše důchodů, které platí v současné situaci. Tabulka obsahuje důchody, které bychom dostali, kdybychom šli do důchodu dnes. My ale většinou do důchodu půjdeme za několik desítek let. Do té doby se všechno změní.

Proto se pojďme podívat, jaké jsou trendy. Můžeme očekávat, že důchod bude spíše vyšší, nebo spíše nižší než dnes?

Výše důchodu v posledních letech (vzhledem k příjmům zaměstnanců) klesá. Zatímco průměrný důchod v roce 2000 byl 57 % z průměrné hrubé mzdy, v roce 2008 byl průměrný důchod už jen necelých 53 % z průměrné mzdy (viz graf).

K tomuto poklesu došlo jen za posledních 8 let. K jakému vývoji může asi dojít za desítky let, až dnešní pracující půjdou do důchodu?



Graf 2 – Pokles důchodu vůči čisté mzdě

Zdroj: ČSÚ

Bohužel se dá předpokládat, že tento trend bude pokračovat i v příštích letech⁵.

⁵ V roce 2012 je průměrný nástupní důchod už pouze 46 % průměrné mzdy. Studie CERGE-EI předpokládá pokles tohoto poměru do roku 2050 na pouhých 26 %. Rok 2050 se týká dnešních třicátníků.